

PLENÁRIS ELŐADÁS

Takács Károly

(Institute for Analytical Sociology, Linköping University és CSS-RECENS, Társadalomtudományi Kutatóközpont)

Előrejelzés, magyarázat, mély megértés: a szociológia válaszában

A nagy mennyiségű strukturálatlan adat megjelenése, de a koronavírus-válság is rengeteg tanulsággal szolgál arra vonatkozólag, hogy miként képes reagálni a tudomány a XXI. század új kihívásaira. Kétségtelen, hogy ezeken a gyors adaptációkat igénylő területeken a szociológia válaszai megkésték. Sok tekintetben súlyponteltolódás zajlik le, hiszen a computational social science (CSS) makroszociológiai eszközeivel teljes populációk részletes leírása, valamint gyors és pontos előrejelzések válnak lehetségessé. A korábbi statisztikai eszközök kevésbé hasznosak és az új lehetőségek a korábbiaktól eltérő, alkalmazottabb jellegű kutatási kérdéseket segíthetnek megválaszolni. A jobb és igazságosabb kormányzati döntések társadalomtudományi támogathatóságának lehetősége megnő, amennyiben az adatok feldolgozhatóak: legyenek akár kormányzati (pl. lakossági adatbázisok), akár magánkézben (pl. telefonadatok).

Ezzel párhuzamosan a mikroszociológiában okoseszközök adataiból pontosabb képet alkothatunk az egyéni és csoportos döntésekről, viselkedésről és interakciókról. Továbbá, az okoseszközökön megválaszolható gyors kérdőívek segítségével részletesebb információt kaphatunk az egyéni vágyakról, tervekről és korlátokról. Ezeket akár fiziológiai jellemzőkkel (mozgás, pulzus, stb.) és egymással is összekapcsolhatjuk, így páratlan új lehetőségek adódnak a társadalmi cselekvés mechanizmusainak pontosabb leírására és az analitikus szociológiai magyarázatok érvényességének vizsgálatára.

A CSS és az analitikus szociológiai irány interakciójában a hálózattudomány nyers, keresztmetszeti és leíró válaszai a társadalmi jelenségek magyarázatában árnyaltabb, több dimenziós, és endogén társadalmi folyamatokat is figyelembe vevő irányba fejlődhetnek. Ugyanakkor a XXI. század gyors és hibás adaptációi, a kríziskezelés autoriter módszereinek általános elfogadása és követése vagy akár a társas kapcsolatok mesterséges elszakításának következményei pedig újra előhívhatják a társas viselkedés gyökerei mélyebb megértésének igényét, valamint a szociológia, a szociálpszichológia és a viselkedési közgazdaságtan határterületein az evolúciós és szocializációs magyarázatok vitáját.